

Sommerregn

Regnskogen krymper, ozon-hullet utvider seg og nå har polarsirkelen også begynt å flytte på seg.

Ver vitne til at luftforureningen får klimaet til å forandre seg uanormalt raskt. Hvilke følger dette vil få, er det bare gudene som vet. Mennesket er blitt en truet art.

Shabana
Reman

Den nakne apen har ikke bare over-reprodusert seg selv – den er også blitt bedøvet. Og her snakker vi om verdens mest intelligente skapning – i alle fall ifølge seg selv.

Når var du sist ute og nøt regndråpene trefte hodet ditt og bre seg utover hodebunnen?

Når hørte du sist vinden suse gjennom håret og viske til deg at du aldri er alene?

Når så du lyttet du, smakte du på dette fantastiske eventyret som du selv er en del av?

Mennesket er på full fart inn i dataalderen. Aldri før har vi vært så opplyste, og aldri før har vi vært så sårbar. Jo mer du øker din kunnskap, jo mer øker du din smerte. Hva nyter det å lese ferske forskningsrapporter, vitenskapelige undersøkelser og om miljøkatastrofer når man ikke har vært der ute og opplevd det selv? For det er ikke «den derre verden» der ute som holder på å blekke. Det er deg selv og din natur som ikke klarer å skinne igjenom det menneskene har valgt å kalte utvikling. Ja, den blekker og vi ser det ikke lenger.

Det vi ser er at del av juli og «sukk, det regner». Kunnskap er viktig, ikke minst kunnskapen om det å være menneske. Og vi har en elite med eksperter på jorden som kan dette til fingerspissene. De er profesjonelle og sitter inne med enorme kunnskaper.

Urbefolkingen blir disse «profesjonene» i kunsten om å leve på jorden kalt. Det gjelder å bruke dem og gi dem den anerkjennelsen og oppmerksomheten som de fortjener. Vet vi vårt eget beste, så blir de kanske fremtidens herskere...

Ikke la det utrolige sanseapparatet ditt visne. Bruk det og nyt det. Ikke la ærefrykten for jordkloden la ut med den siste ekte indianer. Ikke la respekten for Guds fantastiske skaperverk forsvinne inn i cyberspace. Ikke vent til regnværet er over, da kan det være for sent. Altfor sent.

og trender

s sider om kultur

VG

Ordliste

For eventuelle leser som er født de siste 60-70 år, oversetter vi her en del ord i artikkelen. Til

bokmål: Bloda – by
Boki – boker
Brjost – bryst
Brjota – bryte
Bljug – blyg
Fljot – fløt
Fljuka – fyke
Frjosa – frøye
Fyredrag – foredrag
Fyresegn – statutt
Fyre – forrige
Hadve – hadde
Hev – har
Hev vore – tidligere
Jarnskramlet – skrothalgen
Kaupmann – kjøpmann
Kaupmannhjemmen – blivende kjøpmann
Kvende – kvinne
Ordskifte – debatt
Skjota – skyte
Skoda – skue
Skrjona – skrone
Stend – star
Stjore – formann
Stjorni – styret
Strjuka – stryke
Tjodskaphugen – nasjonalfoliesen
Tri – tre
Two – to
Sume – noen
Vert – blir
Vestmann – medlem i Vestmannalaget
Yver – over

Vi bare nevner

Husk også at i dag og i morgen skal det svinge skikkelig på Vestfold-festspillene. Det er nemlig duket for årets gospelbegivenhet i Bugården og Stokke kirke med et svart kor fra New Orleans, St. Joan of Arc Gospel Choir. Koret blir ledet av dirigenten Tyrone Foster.

Husk også...

«Gåsepiken» – en eventyr-opera for barn i alle alderer, som fremføres i Botanisk hage, Tøyen hovedgård, i Oslo. Forestillingen vises 10., 11. og 12. juli klokken 17.00 og 18.30. Det er Christiana Caramel & Coloratur Compagnie som står bak – og forestillingen er basert på et av brødrene Grimms eventyr.

notert

Et nytt spennende museum åpner i januar i Brussel, nærmere bestemt Saint-Gilles. Museet blir verdens største som har spesialisert seg på elevatorer. Det vises en masse forskjellige modeller. Kanskje ikke noe for familien, men spesielt interesserte, kan man formode?

Språk-høvdingen som ingen kan

målbinde

Av HANS BRUNDTLAND og HALLGEIR VÄGENES (foto)

BERGEN (VG) Ludvig Jerald slåss for fjell-normålet. Det kan virke som en håpløs kamp, men Jerald og hans vestmenn regner med å vinne – i løpet av en tusen års tid.

– Me dreg den lange lina, ei tusenårsline, sier språkhøvdingen, som holder Ivar Aasens livsverk i hevd, og som aldri, aldri vil bøyenakken for nynorsk med aendinger.

Jerald har vært *stjore* i Vestmannalaget i 40 år. *Stjore* er det samme som formann, men slike uttrykk brukes nødig i det som er Norges eldste mållag. Og den dag i dag, i sitt 89. år, er Jerald en aktiv medspiller for *Stjorni*. Styret, altå...

Det er mest gamle gubber som kaller seg vestmenn, men også noen kvendene. Allerede i 1871 fikk kvinner adgang til laget.

– Det stend i boki, side 33, sier Jerald.

Murstein

Boken han refererer til, er en murstein på 600 sider, om Vestmannalagets historie, som Jerald nærmest kan på rams. Og ganske riktig, på side 33 kan vi lese om «Kvendestrid»:

«Some var reddet for aa taka kvendi med i stikt ett lag»

Efter hvert fikk kvinnene sitte på galleriet «... og skoda ned på karane og sjua kor dei aat og drakk og likde godt». Laget delte seg i «del kven-dekjære» og «del kven-dereide», og førstnevnte gruppe gikk seirende ut av den striden. Jerald var visstnok ikke medlem den gangen, men ville nok ha tilhørt de kvinnekjære. Men det er en annen historie.

For i stor grad handler Jerrals liv om kampen for i-endinger og det høgnorske målet. Han ble vekket da han som ung hjemmede i Kvinesdal herde og foredrag av vestmannen Torleif Hamnåas:

– Han sa at dei unge som vert verande heime

i bygdi, dei skal tala eit godt bygdemål og dyrka det. Men dei som reiser til ein by, skal tala eit landsmål slik det vert skrive, for byfolk skjønner ikkje all dialekt.

Jerald tok konsekvensen – for det var bymann han skulle bli – og lært seg målet.

– På same vis som borgarar i Bergen i fyre árhundre lærde seg Ivar Aasens mål i staden fyri Kristiania-dansk. Fine kaupmenn og kaupmannsemne gjekk og øvde seg på Kalfaret! Det stend i boki ...

Han blar opp side etter side i lagets stolte historie. Her finner vi om Vinjes berømmede beset i 1869, da «tvo tri hundre karar og kvende hadde mett fram», og her skildres i detalj da Ole Bull gikk i spissen for Vestmannalaget i 17. mai-prosesjonen.

Språkrevisjonen

Vestmannen Bull, som tidligere hadde tatt Myllargutten under sine vinger, var sterkt delaktig i gjennopplivingen av landskappleikene.

– Det er Vestmannalaget siare at kappleiken i år kunne feira 100 år, med 1500 deltagarar. Pletismen hadde nærmast drepe denne kulturaven, det var synd å spela og hardingfela vart brend på bål. Vestmennene berga spela! sier Jerald med lun begeistring. Og refererer til boksi.

Jerald kom til Bergen i 1936 og ble snart medlem av Vestmannalaget, akkurat tidsnok til å oppleve språkrevisjonen i -38, som skulle gjøre a-målet enerådende.

– Det er den største ulukkdet norske målet hev vore ute for. Me mista òg gode norske ord som brjota, brjost, bljug, bljoda, fljuka, fljot, frjosa, skjota, skrjona, strjuka...

Han lekser opp en hel ordliste, som for folk flest lyder

STRIDSSTYREN: Ludvig Jerald tar gjerne e om Kyrr-monumentet, eller gjernskramlet,

arabiske. Men alle er ord som Ivar Aasen brukte, og som vestmennene stadig tar vare på.

For Jerald personlig resulterte språkstriden i at han trakk

seg som redaktør i Norsk. Tidend, og fikk en årslenn med på reisen. Målmannen kjøpte deretter en Ford Zephyr, et dollargris som vakte oppsikt i Bergen i en bilfartig etterkrigstid.

Selv om Jerald kan oppfattes som en levende antikvitet, er han ingen morke mann. Han har alltid vært EU-tilhenger, selv i 1972 da han jobbet

i avisene Dagen, der Dyret var viktigste net-argument.

«Havde eg vori 20 år yngre, skulle eg ha emigrert», sa han den gang. Men, han ble i Bergen og sørget blant annet for at byens liv ble krydret med kulturstrid og nabokangler. En av

Kjell Bækkelund Atle Sponberg Trine Øien

Ei nasjonalromantisk opplevelse ved Rondablikk på Kvamsfjellet.

Info. til Turist- og Messekontoret,
Vinstra, 61 29 01 66.

